

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

PhDr. Jaroslava Dosedlová, Dr.

Habilitační práce

Optimismus a jeho role v kontextu zdraví

Oponent

Miloš Šlepecký, Doc., PhDr., Ph.D.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Kraskova
1, 949 74 NITRA

Oponentský posudok habilitačnej práce v odbore klinická psychologie, ktorú predložila PhDr. Jaroslava Dosedlová, Dr. s názvom

„Optimismus a jeho role v kontextu zdraví“

Práca je zameraná na preskúmanie konštruktu optimizmu a jeho úlohe v empirických štúdiách a akú rolu hrá pri ovplyvňovaní zdravotného stavu.

Formálna stránka habilitačnej práce

Habilitačná práca má formu odbornej publikácie vydanej vo vydavateľstve Muni press Filozofickej fakulty Masarykovej Univerzity v Brne. Habilitačná práca je napísaná na 165 stranách, obsahuje 21 tabuliek, 12 grafov, vecný register a 18 strán literárnych odkazov zo zahraničnej a domácej literatúry. Skladá sa krátkeho teoretického prehľadu, kde na 20 stranách autorka stručne popisuje optimizmus a pesimizmus v náboženských systémoch, ako filozofickú kategóriu a začiatky tohto pojmu v psychológii. Teoretická časť prehľadne podáva dôležité časti popísanej problematiky. V praktickej časti autorka popisuje jedenásť štúdií, ktoré vykonala, aby výskumne objasnila skúmané konštrukty, determinanty zdravia, vzťah medzi optimizmom a zdravím a rozdiely v dispozičnom optimizme a pesimizme vo vzťahu k správaniu v ČR a USA. Ciele práce, metodiku získavania dát, a výsledky podrobuje kritickej diskusii. Predložená práca spĺňa všetky formálne kritériá vyžadované pre daný druh práce.

Obsahová stránka dizertačnej práce

V časti optimizmus a pesimizmus z historického hľadiska práca prehľadne mapuje pohľady na pesimizmus a optimizmus v náboženských systémoch, kde uvádza, že tieto systémy sú v podstate optimistické a podmienené kvalitou činov v priebehu života, pričom sa preukázalo, že religiozita má pozitívny vplyv na duševné zdravie.

V časti optimizmus a pesimizmus ako filozofická kategória mapuje tento koncept v antickej filozofii, kde prvky optimizmu skôr ubúdajú. V stredoveku ako uvádza autorka „chápanie človeka kolíše od optimistické predstavy, že bol stvorený „k obrazu Božiemu“, k pesimistické predstave úplnej nedostatočnosti.

Viacvrstvový pohľad na optimizmus a pesimizmus prinášajú myslitelia v novoveku. Dalšie rozvinutie konceptu prinášajú myslitelia ako Hegel, Lessing, Herder, Fichte a marxizmus. Predstaviteľmi pesimizmu sú potom Schopenhauer a Nietzsche. Autorka tiež podrobnejšie preberá tento koncept v dielach filozofov 20. storočia.

Prínosom práce je analýza konceptu optimizmu v dielach významných psychológov ako je Freud a James a podrobnejšie rozpracovanie súčasných psychologických teórií optimizmu v časti optimizmus ako kognitívna chyba, pozitívna ilúzia, či nerealistický optimizmus. Táto časť má priame prepojenie na psychologickú prax.

Práca podáva výsledky viacročného výskumu týkajúceho sa tejto tematiky, pričom autorka po získaní výsledkov si stanovuje nové výskumné otázky a odpovedá na ne ďalším výskumom. Práca tak predstavuje podrobné mapovanie a vysvetľovanie skúmanej problematiky. Jej ústrednou otázkou je či optimizmus zdravie zlepšuje, alebo prináša aj riziká. V práci autorka zistila, že dispozičný optimizmus, optimizmus ako explanačný štýl a defenzívny pesimizmus sú odlišné konštrukty a vytvorila model optimizmu, ktorý v českej odbornej literatúre nebol spracovaný.

Ďalšia časť práce vychádza z jednotlivých štúdií, ktoré autorka uskutočnila.

Ústrednou témou práce je skúmanie vzťahu medzi optimizmom/pesimizmom a jednotlivými komponentami správania súvisiaceho so zdravím. Na základe výskumných zistení autorka usudzuje, že mladí dospelí vykazujú najnižšiu mieru vyhýbania sa návykovým látkam, postupne vekom ľudia z výskumného súboru venujú viac pozornosť zdravej výžive a klesá miera pohybovej aktivity a problémom sa stáva zvýšená hmotnosť obyvateľstva.

Autorka tiež zistila, že starostlivosť o psychickú pohodu, pravidelný režim, emocionálna stabilita a zdravá strava sú prediktorom menšieho sťažovania sa na zdravotné ťažkosti.

Nezistila však, že by bola miera optimizmu významným prediktorom vo vzťahu k jednotlivým faktorom zdravia podporujúceho správania.

Závery práce môžu mať praktické využitie v rámci preventívnych programov. Autorka zistila, že významnými prediktormi podporujúcimi zdravé správanie sú vek, pohlavie a niektoré osobnostné charakteristiky. Dispozičný optimizmus je silným prediktorom duševného zdravia. Toto potvrdzujú aj naše zistenia týkajúce sa optimizmu uvedené v Štandardných psychologicko - behaviorálnych postupov v prevencii srdcovocievnych ochorení prístupnom na stránke MZ SR, kde uvádzame metaanalýzu, ktorá zahŕňala 15 pozorovacích štúdií a 220 391 jedincov a ktorá zistila, že vyššie úrovne optimizmu súviseli s 35 % zníženým rizikom incidentov SCO (RR, 0,65 [95 % CI, 0,51 – 0,78]) a 14 % znížené riziko úmrtnosti zo všetkých príčin (RR, 0,86 [95 % CI, 0,80–0,92]) (Rozanski et al. 2019). Táto súvislosť bola pozorovaná tak u mužov ako aj žien a zostala významná po zohľadnení depresie. Stupeň vzťahu optimizmu bol podobný ako u tradičných rizikových faktorov SCP. V 2 epidemiologických kohortách mužov a žien mali optimistickejší jedinci o 10 % dlhšiu dĺžku života a väčšiu upravenú šancu na prežitie do veku ≥ 85 rokov (OR, 1,5 pre ženy a 1,7 pre mužov) (Lee et al. 2019).

Metodické postupy autorky boli adekvátne k dosiahnutému cieľu a autorka je veľmi dobre zorientovaná tak v problematike ako aj v jej štatistickom spracovaní.

Výsledky práce sú prínosné a ako uvádzame v Štandardnom preventívnom postupe, ktorého je hodnotiteľ spoluautorom môžu byť aplikovateľné do praxe preventívnych a intervenčných programov.

Pripomienky

K práci nemám zásadnejšie pripomienky. Výsledky práce sú získané na dostatočne veľkej výskumnej vzorke u probandov rôzneho veku.

Dotazy oponenta k obhajobe habilitační práce

Záverom by som sa opýtal autorky, či by nebolo vhodnejšie v dotazníku nerealistického optimizmu a subjektívneho pocitu kontroly vytvoriť aspoň tri kategórie podľa veku. Zdá sa mi málo diskriminačné vytvárať položky pre vek nad 35, ktoré platia aj pre vek napr. pre vek 55 rokov.

Ďalej by som sa opýtal, či jestvujú aj novšie štúdie poukazujúce na význam optimizmu, prípadne pesimizmu v prevencii a liečbe duševných ochorení napríklad z pohľadu teórie raných maladaptívnych schém J. Younga.

Záver

Habilitačná práca PhDr. Jaroslavy Dosedlové, Dr., Optimismus a jeho role v kontextu zdraví **splňuje** požiadavky standardne kladené na habilitačnú prácu v oboru psychologie.

Liptovský Mikuláš

Dne 12. 1. 2023

.....
podpis